

FYODOR MİHAYLOVIÇ DOSTOYEVSKI
İnsancıklar

© 2000 İletişim Yayıncılık A.Ş., Dünya Klasikleri / 1. BASIM
2000-2013, İstanbul (16 baskı)

© 2014 İletişim Yayıncılık A.Ş., Dünya Klasikleri / 2. BASIM
2014-2021, İstanbul (7 baskı)

Бедные Люди

İletişim Yayınları 668 • İletişim Klasikleri 9
ISBN-13: 978-975-05-3554-3

© 2023 İletişim Yayıncılık A. Ş. / 3. BASIM
1. Baskı 2023, İstanbul

DIZI YAYIN YÖNETMENİ Murat Belge

YAYINA HAZIRLAYANLAR Bahar Siber, Güneş Akkor, Emrah Serdan

KAPAK Suat Aysu

KAPAK RESMİ Edvard Munch, “Kıskançlık”, 1913-1915

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Beyza Altay

BASKI Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 45030

Litros Yolu, 2. Matbaacılar Sitesi, B Blok, 6. Kat, No: 4NB 7-9-11
Topkapı, 34010, İstanbul, Tel: 212.613 38 46

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,
Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

FYODOR MİHAYLOVIÇ DOSTOYEVSKI

İnsancıklar

Бедные Люди

RUSÇADAN ÇEVİREN *Ergin Altay*

D.S. MİRSKY'NİN ÖNSÖZÜYLE

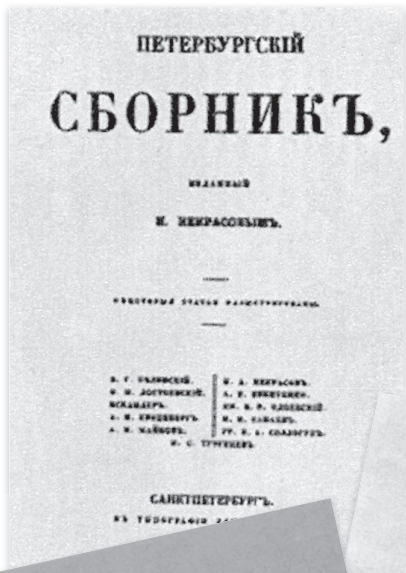

FYODOR MIHAYLOVIÇ DOSTOYEVSKI doktor bir babanın oğlu olarak, 11 Kasım 1821'de Moskova'da doğdu. Çocukluğunu Moskova'daki Marya Hastanesi'nin bir lojmanında, zorba ve alkolik bir baba ile hasta bir anne arasında geçirdi. Küçük yaştan itibaren edebiyatla ilgilenmeye başladı ve Puşkin, Goethe, Cervantes gibi yazarlarla tanıştı. 1837'de annesini kaybetti ve ertesi yıl St. Petersburg'daki Askeri Mühendislik Okulu'na gönderildi. Babasının ani ve şüpheli ölüm haberini burada aldı. Bu kayıp üzerine bunalıma giren Dostoyevski, 1839 yılında ilk sara nöbetini geçirdi. 1844'te edebiyatla daha yakından ilgilenebilmek için askerlik mesleğinden istifa etti. 1846'da ilk romanı *İnsancıklar* yayımlandı ve edebiyat çevrelerinde büyük ilgiyle karşılandı. Ne var ki ardından gelen çalışmaları *Öteki* (1846), *Ev Sahibesi* (1847), *Beyaz Gece* (1848) aynı başarıyı sağlayamadı ve ilk romanında kendisine destek veren ünlü eleştirmen Belinski'nin alaylarına hedef oldu. Aşırı duyarlı ve sinirli bir kişiliğe sahip olan Dostoyevski bunun üzerine ruhsal çöküntü yaşayarak hastalandı. 1849'da Çar I. Nikola'nın baskıcı yönetimine karşı faaliyetlerinden dolayı tutuklandı ve ölüm cezasına çarptırıldı. İnfazın uygulanmasına dakikalar kala, cezası Sibiry'a'da dört yıl kürek mahkûmiyetine çevrildi. Hapiste okumasına izin verilen tek eser *İnci*'di. Bu süre boyunca etrafını kuşatan, horlanan ve ezilen kesimi yakından tanıma fırsatı buldu. 1854'te serbest bırakıldıktan sonra Semiapatinsk'te zorunlu kışla hizmetine gönderildi ve subaylığa kadar yükseldi. 1857'de yoksul ve dul Marya Dimitriyevna İsayeva ile kendisine mutluluk getirmeyen bir evlilik yaptı. Edebiyata dönüşü *Amca'nın Rüyası* (1859) isimli, mizah öğeleri barındıran Gogolvari öyküyle oldu. Aynı yıl yayımlandığı kısa romanı *Stepançikovo Köyü ve Sakinleri* (1859) de istediği ilgiyi görmedi. 1860'ta tefrika edilen ve toplum dışına itilmiş kişilerin anlatıldığı *Ölü Bir Evden Hatıralar* ile kendini edebiyat çevrelerine tekrar kabul ettirdi. Tolstoy ve Turgenev'in övdüğü eser Sibiry'a'daki mahkûmiyetinden derin izler taşıyordu. 1861'de ağabeyiyle birlikte *Vremya* (Zaman) adlı dergiyi çıkarmaya başladı. Bu dergide Batı karşıtı Slavcı düşüncelerini savunduğu tartışma yazıları yayımlandı. Ardından, eleştirmenlerin sert tepkilerine sebep olan fakat okur tarafından beğeniyle karşılanan *Ezilmiş ve Aşağılanmışlar* yayımlandı. Yoğun çalışma temposu nedeniyle sağlığı bozulan Dostoyevski, doktorunun tavsiyesi üzerine 1862'de hayalini kurduğu Avrupa seyahatine çıktı. Fransa, İngiltere ve İtalya'yı kapsayan bu kısa gezinin ardından, 1863'te Batı kültürünü eleştirdiği *Yaz İzlenimleri Üzerine Kış Notları*'ni kaleme aldı. Aynı yıl yayımlanan bir yazı sebebiyle dergisi kapatılınca yeniden mali krize sürüklendi. Maddi sıkıntılarından kurtulma umuduyla Almanya, Wiesbaden'e kumar oynamaya ve bir süredir ilişki yaşadığı Polina Suslova ile buluşmaya gitti. Birkaç yıl sonra yayımladığı *Kumarbaz* bu dönemde yaşadığı büyük yıkımları anlatır. 1864'te Rusya'ya döndükten sonra ağabeyiyle *Epoha* (Çağ) adında yeni bir dergi çıkardı ve *Yeraltından Notlar*'i burada tefrika etmeye başladı. Aynı yıl kansını ve ağabeyini kaybetti. Bunu izleyen on yıl boyunca, Dostoyevski art arda *Suç ve Ceza* (1866), *Kumarbaz* (1867), *Budala* (1868), *Cinler* (1872), *Delikanlı* (1875) gibi başyapıtlarını kaleme aldı. Sürekli borç baskısı altında yaşayan ve alacaklıları tarafından sıkıştırılan yazar, daha hızlı çalışmak için işe aldığı yirmi yaşındaki sekreteri Anna Grigoriyevna Snitkina'yla, kansının ölümlünden üç yıl sonra, 1867'de evlendi. Bu evlilikten doğan kızı üç aylıkken ölünce derin bir sarsıntı yaşadı ve deliliğin eşğine kadar sürüklendi. Bu dönemde yoksulluk, sara nöbetleri ve kumar tutkusuyula boğuştu. 1874'te solunum yetmezliği tedavisi için bir süreliğine Almanya'ya gitti. 1880'de Puşkin anıtının açılışında konuşma yapmak üzere Moskova'ya davet edildi; konuşması hem halk üzerinde hem de edebiyat çevrelerinde büyük yankı uyandırdı. Yazarlık hayatı boyunca işlediği önemli temaları bir araya getirdiği *Karamazov Kardeşler*'i ölümüne üç ay kala tamamladı. Dostoyevski 9 Şubat 1881'de St. Petersburg'da hayatını kaybetti. Kalabaklı bir halk kitlesinin katıldığı cenaze töreninin ardından, Tikhvin Mezarlığı'na defnedildi.

İÇİNDEKİLER

ROMANA DAİR GÖRSELLER	7
KRONOLOJİ	13
ÖNSÖZ	
DOSTOYEVSKİ’NİN ERKEN DÖNEM ESERLERİ /	
D.S. MIRSKY	25

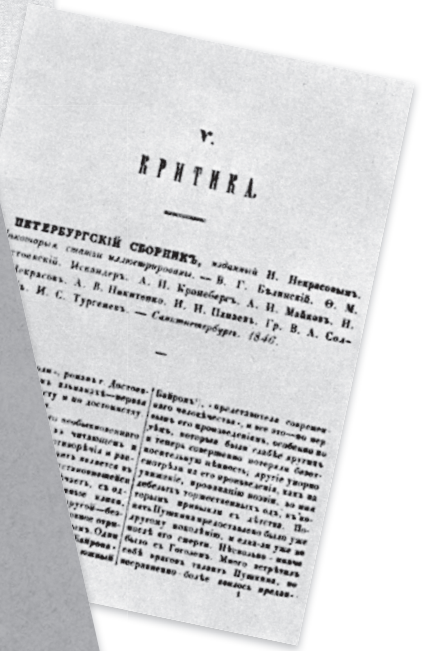
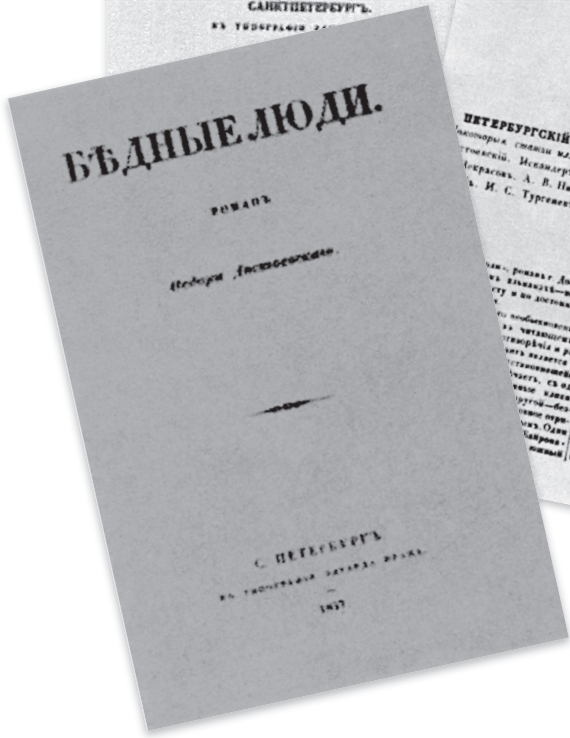
İnsancıklar

• *İnsancıklar'* in tefrika edildiği, Nekrasov'un editörlüğünde yayımlanan *Peterburgskiy Sbornik'* in (Petersburg Bülteni) 1846 tarihli sayısının kapağı (solda).

• Ünlü edebiyat eleştirmeni V.G. Belinski'nin *İnsancıklar* hakkında *Oteçestvenniye Zapiski'* nin (Vatan Yıllıkları) 1846 tarihli sayısında kaleme aldığı eleştiri yazısı (sağ altta).

• *İnsancıklar'* in ilk baskısının kapağı, 1847 (sol altta).

БѢДНЫЕ ЛЮДИ.

РОМАНЪ
Федора Достоевскаго.

С. ПЕТЕРБУРГЪ
ВЪ ТИПОГРАФИИ ЗАВѢДАЮЩАГО
1847

Ah Őu masalcılar! Yazacak yararlı, hoş, kiŐiye haz veren bir Şey bulamazlar da, ne kadar pislik varsa dÖkerler ortaya!.. Yetkim olsa yazmayı yasak ederdim onlara! Ne biçim Őeylerdir yazdıkları? Okurken ister istemez dÖŐünÖyor insan... Kafasını kaŐıyor. İnan olsun yasak ederdim onlara yazmayı! Basbayağı yasaklardım.

Kn. V. F. Odeyevski

8 Nisan

Biricik Varvara Alekseyevna'm!

Dün mutluydum, çok çok mutluydum! İnadınızdan vazgeçtiniz sonunda, dinlediniz sözümü. Akşam saat sekizde uyandım (bildiğiniz gibi, iş dönüşü bir iki saat kestiririm, canım), kandili yaktım, kâğıtlarımı hazırladım, kalemimin ucunu açıyordum ki, şöyle bir başımı kaldırıncaya yüreğim hop etti! Ne istediğimi, yüreğimin neyi özlediğini anlamıştınız! Baktım, perdenizi aralamış, tıpkı o zaman size çıtlattığım gibi kına çiçeği saksısının kenarına kıstırmıştınız. O anda camın arkasında yüzünüzü gördüm sanki, siz de bana bakıyorsunuz, beni düşünüyorsunuz sandım. O tatlı yüzünüzü iyice seçemiyorum diye canım ne sıkıldı bilemezsiniz, bir tanem! Bir zamanlar bizim gözlerimiz de görürdü uzağı, anacığım! İhtiyarlık hiç iyi bir şey değil, canımın içi! Ara sıra gözlerim bulanır gibi olmaya başladı bile. Akşam biraz çalışacak, bir şeyler yazacak olsam sabah gözlerim kıp-

kırmızı kalkıyorum yataktan. Durmadan yaşıyorlar. Öyle ki el içine çıkmaya utanıyorum. O anda gülüşünüz geldi gözümün önüne, meleşim. Tatlı, içten gülüşünüz... yüreğime, sizi öptüğüm zamanki duygu doldu gene. Anımsıyor musunuz Varvaracık, nasıl öpmüştüm sizi? Hatta işaret parmağınızı sallayarak bana sitem ediyorsunuz gibime geldi. Öyle mi, yaramaz? Mektubunuzda her şeyi ayrıntılarıyla yazın bana.

Varvaracık, pencerenizin perdesi üzerine ne düşünüyorsunuz? Çok hoş, değil mi? Çalışırken de, gece yatağa girince de, sabah uyanınca da orada beni düşündüğünüzü, beni andığınızı, sağlığınıza neşenizin yerinde olduğunu biliyorum. Perdenizi indirdiğinizde “Hadi, Makar Alekseyeviç, yatma zamanı geldi artık!” demek istediğinizi anlıyorum. Kaldırınca da “Günaydın Makar Alekseyeviç, nasıl uyudunuz bakalım?” ya da “Nasılınız Makar Alekseyeviç, iyi misiniz? Bana gelince, Tanrı’ya şükürler olsun, çok iyiyim!” demek istediğinizi... Görüyorsunuz ya ne güzel düşünmüşüm bunu, canım. Mektuba bile gerek kalmadı! Çok güzel, değil mi? Böyle işlerde ustayımdır Varvara Alekseyevna!

Önce şunu bildireyim canımın içi, bu gece beklediğimin tersine, çok iyi uyudum. Oysa insan yeni taşındığı evde ilk günler pek uyuyamaz. Yabancılık çeker, uyku tutmaz gözünü. Bu sabah yataktan dipdiri kalktum. Gözlerimin içi parlıyordu! Ne güzel bir sabahtı, değil mi sevgilim!.. Pencereyi açtum. Güneş pırl pırlıdı, kuşlar cıvıldaşıyordu dışarıda. Tatlı ilkbahar kokuları doldu içeri, doğa cıvıl cıvıldı... İlkbahar kendini belli ediyor artık. Bugün güzel hayaller bile kurdum. Hayallerimde hep siz vardınız kuşkusuz. Varvaracık. İnsanlara büyük mutluluklar veren; doğayı süslemek için yaratılmış cici bir kuşla karşılaştırdım sizi. Binbir derdi olan biz insanların, kuşlara özgü o masum, uçarı mutluluğa imrenmemizin gerektiğini düşündüm kendi kendime...

böyle bir sürü şey geldi aklıma. Anlayacağın, soyut konulara daldım. Küçük bir kitap var bende Varvaracığım, hep böyle şeylerden söz ediyor. Bununla şunu söylemek istiyorum, anacığım, insanın aklına bazen çok tuhaf düşünceler geliyor. Ilkbahara girdiğimiz için insan hep hoş, yüce şeyler düşünüyor, tatlı hayallere dalıyor. Dünyayı toz pembe görüyor. Ben de bu yüzden yazdım bunları size zaten, ne var ki hepsini o küçük kitaptan aldım. Yazar duygularını, özlemini mısralara dökmüş:

Niçin bir kuş, yabani bir kuş değilim!

Arkası var elbette... Daha bir sürü düşüncelerden söz ediyor, ama bırakalım şimdi! Söylesenize Varvara Alekseyevna, bu sabah nereye gittiniz öyle? Daireye gitmek için hazırlanmaya bile başlamamıştım daha, bir ilkbahar kuşu gibi dışarı attınız kendinizi. Avluyu geçerken öyle neşeli bir haliniz vardı ki, sizi seyrederken mutluluktan yüreğim hızlı hızlı çarpmaya başladı! Ah Varvaracık, Varvaracığım!.. Üzülmeysin; gözyaşları hafifletmez insanın kederini; bunu biliyorum, biricik dostum benim, tecrübelerimden biliyorum. Son günlerde biraz daha sakinsiniz, sağlığınız da düzelir gibi oldu. Fedora'nızdan ne haber? Ah, ne iyi bir kadındır o! Neler yaptığınızı, keyfinizin yerinde olup olmadığını yazın bana Varvaracığım. Gerçi biraz huysuzdur Fedora, ama siz bakmazsınız öyle şeylere... Ne olursa olsun, gene de iyidir!

Önceki mektuplarımda benim Tereza'dan söz etmiştim size. O da çok temiz kalpli, güvenilir bir kadındır. Mektuplaşmamızı nasıl sürdüreceğimiz ne çok düşündürüyordu beni başta! Garip kuşun yuvasını Tanrı yapar derler. Tereza'yı o yolladı bize. Gerçekten iyi bir insan, candan, ağzı var dili yok bir kadın... Ama bizim ev sahibesi de hain mi hain! İşten canını çıkartıyor zavallının.

Çok gürültülü burası, Varvara Alekseyevna! Hani oturduğum odanın da odaya benzer yanı yok ya! Biliyorsunuz, eskiden sessiz, sakin bir yaşantım vardı. Odamın içinde sinek uça vızıltısı duyulurdu. Oysa burada gürültü patırtı durulmuyor! Sahi, yeni evimin durumunu bilmiyorsunuz. Zifiri karanlık, son derece pis, uzun bir koridor getirin gözünüzün önüne. Sağ yanda upuzun bir duvar, sol yandaysa otel gibi bir sürü kapı. Kiralık odaların kapılarıdır bunlar. Her birinde iki, hatta üç kişi kalıyor. Düzen falan aramayın... Her kafadan bir ses çıkıyor! Ne var ki hepsi de iyi, mektep medrese görmüş insanlara benziyor. Bir memur var (edebiyatla ilgili bir işte çalışıyor), çok okumuş: Homer'den, Brombeus'tan, başka bir sürü yazardan söz ediyor. Bilmediği yok. Çok bilgili bir adam! İki subay var, durmadan kâğıt oynuyorlar. Bir deniz astsubayı, bir de İngiliz öğretmen var. Durun hele, çok eğlendireceğim sizi anacağım. Bir dahaki mektubumda yaşantılarını olduğu gibi, ayrıntılarıyla anlatacağım size. Ev sahibemiz püre kadar, kir pas içinde bir kocakarı. Bütün gün ayağında terlikler, sırtında sabahlıkla dolaşıp duruyor. Hep Tereza'ya bağırp çağırıyor. Ben mutfakta oturuyorum, daha doğrusu şöyle: Mutfağın yanında (önce şunu söylemeliyim, mutfağımız temiz, aydınlık, çok hoş bir yerdir) evet, ne diyordum, mutfağın yanında küçük, mütevazı bir oda var... Şöyle dersem çok daha iyi olacak: Üç pencere, oldukça geniş mutfaktan, özel durumlarda kullanılmak üzere tahta perdeyle bir yer ayrılmış. Hayli geniş bir oda bu, penceresi bile var. Anlayacağınız, her çeşit konfora sahip... İşte benim köşem burası. Aklınıza kötü bir şey gelmesin sakın anacağım. Gerçi mutfakta bölme gerisinde oturuyorum ama önemi yok bunun. Hiç değilse biraz uzağım o gürültüden. Karyolamı kurdum, masamı, komodinimi (hepsi iki tane), sandalyelerimi yerleştirdim, duvara bir tasvir as-